

הלכות אישות פרק ו

א. המקדש על תנאי אם נתקיים התנאי, מקדשת; ואם לא נתקיים, אינה מקדשת: בין שהיה התנאי מן האיש, בין שהיה מן האשה. וכל תנאי שפעולם בין בקדושין, בין בגרושין, בין במקח וממכר, בין בשאר דיני ממון צריך להיות בתנאי, ארבעה דברים.

ב. ואלו הן הארבעה דברים שלכל תנאי שיהיה תנאי כפול, ושהיה הין שלו קודם ללאו, ושהיה התנאי קודם למעשה, ושהיה התנאי דבר שאפשר לקימו. ואם חסר התנאי אחד מהן הרי התנאי בטל, וכאלו אין שם תנאי כלל; אלא תהיה זו מקדשת או מגרשת ויתקיים המקח או המתנה מיד, וכאלו לא התנה כלל, הואיל וחסר התנאי, אחד מן הארבעה.

ג. כיצד: האומר לאשה אם תתני לי מאתים זוז, הרי את מקדשת לי בדינר זה, ואם לא תתני לי, לא תהי מקדשת, ואחר שהתנה תנאי זה, נתן לה הדינר הרי התנאי קיים, והרי זו מקדשת על תנאי; ואם נתנה לו מאתים זוז, הרי זו מקדשת, ואם לא נתנה, אינה מקדשת.

ד. אבל אם אמר לה הרי את מקדשת לי בדינר זה, ונתן הדינר בידה, והשלים התנאי ואמר אם תתני לי מאתים זוז, תהי מקדשת, ואם לא תתני לי, לא תהי מקדשת הרי התנאי בטל, מפני שהקדים המעשה ונתן לידה ואחר כך התנה, ואף על פי שהכל, בתוך כדי דבור; והרי זו מקדשת מיד, ואינה צריכה לתן לו כלום.

ה. וכן אם אמר לה אם תתני לי מאתים זוז, הרי את מקדשת לי בדינר זה, ואחר כך נתן הדינר לידה הרי התנאי בטל, מפני שלא כפל תנאו, שהרי לא אמר לה ואם לא תתני, לא תהי מקדשת; והרי זו מקדשת מיד, ואינה צריכה לתן לו כלום.

ו. וכן אם אמר לה אם לא תתני לי מאתים זוז, לא תהי מקדשת לי, ואם תתני לי מאתים זוז, הרי את מקדשת לי בדינר זה, ואחר כך נתן הדינר לידה הרי התנאי בטל, מפני שהקדים לאו להין; והרי זו מקדשת מיד, ואינה צריכה לתן.

ז. וכן אם אמר לה אם תעלי לרקיע, או תרדי לתהום, הרי את מקדשת לי בדינר זה, ואם לא תעלי לרקיע, ולא תרדי לתהום, לא תהי מקדשת, ואחר כך נתן הדינר בידה הרי התנאי בטל, והרי היא מקדשת מיד: שהדבר ידוע שאי אפשר לה לקיים תנאי זה, ואין זה אלא כמפליגה בדברים דרך שחוק והתל.

ח. הרי שהתנה בדבר שאפשר לעשותו, אלא שהתורה אסרה אותו כגון שאמר לאשה אם תאכלי חלב ודם, הרי את מקדשת לי בדינר זה, ואם לא תאכלי, לא תהי מקדשת, אם תאכלי בשר חזיר, הרי זה גטין, ואם לא תאכלי, לא יהא גט, ואחר שהתנה, נתן הדינר או הגט בידה הרי התנאי קיים; ואם עברה ואכלה, תהיה מקדשת או מגרשת, ואם לא אכלה, אינה מקדשת ואינה מגרשת. ואין אומרים בזה, הרי התנה על מה שכתוב בתורה, שהרי בידה שלא תאכל, ולא תתקדש ולא תתגרש.

ט. ובמה אמרו כל המתנה על מה שכתוב בתורה, תנאו בטל חוץ מדבר שבממון: כגון שקדש או גרש או נתן או מכר על

תִּנְאִי שֶׁהוּא רוֹצֶה בַּתְּנָאוֹ שִׁיזְכֶּה עֲצָמוֹ בְּדָבָר שֶׁלֹא זָכָתָהּ לוֹ תוֹרָה וּמִנֵּעָה מִמֶּנּוּ, אוֹ יִפְטֹר עֲצָמוֹ בַּתְּנָאוֹ מִדְּבַר שְׁחִיבָה אוֹתוֹ בּוֹ תוֹרָה שְׁאוּמְרִין לוֹ תְּנַאֲךְ בָּטֹל, וּכְכֹר נִתְקִימוֹ מֵעֲשִׂיךְ, וְאֵין אֹתָהּ נִפְטֹר מִדְּבַר שְׁחִיבָה אוֹתָךְ בּוֹ הַתּוֹרָה, וְלֹא תִזְכֶּה בְּדָבָר שֶׁמִּנֵּעָה אוֹתָךְ מִמֶּנּוּ.

י. פִּיֻצֵּד: כִּגּוֹן שֶׁקִּדַּשׁ אִשָּׁה עַל תְּנַאִי שְׁאִין לָהּ עָלָיו שְׁאֵר כִּסּוֹת וְעוֹנָה שְׁאוּמְרִין לוֹ כִּסּוֹת וּשְׂאֵר, תְּנַאֲךְ קִיָּם מִפְּנֵי שֶׁהוּא תְּנַאִי שְׁבִמְמוֹן. אֲבָל בְּעוֹנָה תְּנַאֲךְ בָּטֹל, שֶׁהַתּוֹרָה חִיבָה אוֹתָךְ בְּעוֹנָה: וְהִרִי זֶה מִקְדָּשֶׁת, וְאֹתָהּ חִיב בְּעוֹנָתָה; וְאֵין בִּידָךְ לִפְטֹר עֲצָמְךָ בַּתְּנַאֲךְ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

יא. וְכֵן הַמִּקְדָּשׁ יִפֹּת תֹּאֵר עַל תְּנַאִי שִׁיתַּעֲמֹר בָּהּ הִרִי זֶה מִקְדָּשֶׁת, וְאֵין לוֹ לְהִתַּעֲמֹר בָּהּ: שֶׁהִרִי הַתּוֹרָה מִנֵּעָה אוֹתוֹ מִלְּהִשְׁתַּעֲבֹד בָּהּ, אַחֵר שֶׁנִּבְעֵלָה; וְלֹא מִפְּנֵי תְּנָאוֹ יִזְכֶּה בְּדָבָר שֶׁמִּנֵּעָה אוֹתוֹ תּוֹרָה, אֵלֹא תְּנָאוֹ בָּטֹל. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

יב. הַתְּנָה עַל הָאִשָּׁה בְּשַׁעַת קִדּוּשֶׁיךָ, אוֹ בְּשַׁעַת גְּרוּשֶׁיךָ, שֶׁתִּבְעַל לְאִבֶּיהָ וּלְאִחֶיהָ אוֹ לְבִנָּהּ, וְכִיּוּצָא בְּזֶה הִרִי זֶה כְּמִי שֶׁהַתְּנָה עָלֶיהָ שֶׁתַּעֲלֶה לְרִקִּיעַ, אוֹ שֶׁתֵּרֵד לְתַהוֹם; וְתְּנָאוֹ בָּטֹל, שְׁאִין בִּידָהּ שִׁיעֲבֹרוּ אַחֲרֵים וַיִּבּוֹאוּ עַל הָעֶרְוָה, וְנִמְצָא שֶׁהַתְּנָה בְּדָבָר שְׁאִין בִּידָהּ לְקִימוֹ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

יג. אֲבָל אִם הַתְּנָה עָלֶיהָ שִׁיתֵּן לִי פְלוֹנִי חֲצֵרוֹ, אוֹ שִׁישִׁיא בֵּתוֹ לְבָנִי, וְכִיּוּצָא בְּזֶה תְּנָאוֹ קִיָּם: שֶׁהִרִי אִפְשָׁר בִּידָהּ לְקִימוֹ, וְתִתֵּן לְפְלוֹנִי מִמּוֹן הָרֶבֶה, עַד שִׁיתֵּן לוֹ חֲצֵרוֹ, וְעַד שִׁישִׁיא בֵּתוֹ לְבָנוֹ שֶׁהִרִי אֵין כָּאֵן עֲבָרָה. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

יד. שִׁים אֵלֶּיךָ הַדְּבָרִים שֶׁלְתְּנָאִים לְנֶגֶד עֵינֶיךָ תָּמִיד, וְכָל מְקוֹם שֶׁאֹתָהּ שׁוֹמֵעַ הַמִּקְדָּשׁ עַל תְּנַאִי כֶּךָ וְכֶךָ, אוֹ הַנוֹתֵן גֹּט עַל תְּנַאִי כֶּךָ וְכֶךָ, אוֹ הַמוֹכֵר, אוֹ הַנוֹתֵן עַל תְּנַאִי תִּדַּע שֶׁהַתְּנָאִי יֵשׁ בּוֹ אַרְבַּעַת דְּבָרִים אֵלֶּיךָ שְׁבִאֲרָנוּ, כְּדֵי שֶׁלֹא נִהְיָ צְרִיכִין לִפְרֹשׁ אוֹתָן בְּכָל מְקוֹם וּמְקוֹם; וְאִם חָסֵר אֶחָד מֵהֶן, אֵין כָּאֵן תְּנַאִי.

טו. יֵשׁ מִקְצַת גְּאוּנִים אַחֲרוֹנִים שֶׁאָמְרוּ אֵין אָדָם צָרִיךְ לְכַפֵּל תְּנָאוֹ, אֵלֹא בְּגִטִּין וְקִדּוּשִׁין בְּלֶבֶד; אֲבָל בְּדִינֵי מִמּוֹן, אֵינוֹ צָרִיךְ לְכַפֵּל. וְאֵין רְאוּי לְסַמֵּךְ עַל דְּבָר זֶה, שֶׁכִּפִּילַת הַתְּנַאִי עִם שְׁאֵר הָאַרְבַּעַת דְּבָרִים, מִתְּנַאִי בְּנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גַד לְמַדּוֹ אוֹתָן חֲכָמִים, "אִם יַעֲבֹרוּ בְּנֵי-גַד . . . וְאִם-לֹא יַעֲבֹרוּ" (במדבר לב, כט-ל) וְתְּנַאִי זֶה, לֹא הִיָּה בְּגִטִּין וְלֹא בְּקִדּוּשִׁין. וְכֵזָה הוֹרּוּ גְדוּלֵי הַגְּאוּנִים הָרִאשׁוֹנִים, וְכֵן רְאוּי לַעֲשׂוֹת.

טז. הַמִּקְדָּשׁ עַל תְּנַאִי כְּשִׁיתְקִים הַתְּנַאִי תִּהְיֶה מִקְדָּשֶׁת מִשְׁעָה שְׁנִתְקָהּ הַתְּנַאִי, לֹא מִשְׁעָה שְׁנִתְקָדָּשָׁה.

יז. פִּיֻצֵּד: הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה אִם אָתָּן לָךְ מֵאֲתִים זֹז בְּשָׁנָה זֹז, הִרִי אֶת מִקְדָּשֶׁת לִי בְּדִינָךְ זֶה, וְאִם לֹא אָתָּן לָךְ, לֹא תִּהְיֶה מִקְדָּשֶׁת, וְנָתַן הַדִּינָר לִידָהּ בְּנִיסָן, וְנָתַן לָהּ הַמֵּאֲתִים זֹז שֶׁהַתְּנָה עִמָּהּ בְּתִשְׁרֵי הִרִי זֶה מִקְדָּשֶׁת מִתְּשָׁרִי; לְפִיכֶךָ אִם קִדְּשָׁה שְׁנִי, קִדַּם שִׁיתְקִים הַתְּנַאִי שֶׁלְרֹאשׁוֹן הִרִי זֶה מִקְדָּשֶׁת לִשְׁנִי. וְכֵן הַדִּין בְּגִטִּין, וּבִמְמוֹנוֹת בְּשַׁעַת שִׁיתְקִים הַתְּנַאִי הוּא שִׁיְהִיָּה גֹט, אוֹ יִתְקִים הַמִּקְחָ אוֹ הַמִּתְּנָה.

יח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁיְהִיָּה שֵׁם תְּנַאִי, וְלֹא אָמַר מַעֲכָשׁוּ; אֲבָל אִם אָמַר לָהּ, הִרִי אֶת מִקְדָּשֶׁת לִי מַעֲכָשׁוּ בְּדִינָךְ זֶה, אִם אָתָּן

ליך מאתים זוז, ולאחר זמן נתן לה המאתים הרי זו מקדשת
למפרע, משעת הקדושין, אף על פי שלא נעשה התנאי, אלא
לאחר זמן מרבה; לפיכך אם קדשה אחר, קדם שיעשה התנאי
אינה מקדשת. וכן הדין בגטין, ובממונות.

יט. כל האומר מעכשו, אינו צריך לכפל תנאו; ולא להקדים
התנאי למעשה, אלא אף על פי שהקדים המעשה, תנאו קיים.
אבל צריך להתנות בדבר שאפשר לקימו; ואם התנה בדבר
שאי אפשר לקימו הרי זה כמפליג בדברים, ואין שם תנאי.
וכל האומר על מנת הרי זה כאומר מעכשו, ואינו צריך לכפל
התנאי, ולא להקדימו למעשה.

כ. פיצד: האומר לאשה, הרי את מקדשת לי, על מנת שתתני
לי מאתים זוז, הרי זה גטין, על מנת שתתני לי מאתים זוז,
הרי חצר זו נתונה לך במתנה, על מנת שתתן לי מאתים זוז
הרי תנאו קיים, ונתקדשה האשה, או נתגרשה, וזכה זה בחצר:
והם, יתנו המאתים זוז; ואם לא נתנו לא תהיה זו מקדשת, ולא
תתגרש זו, ולא יזכה זה בחצר. ואף על פי שלא כפל תנאו, ואף
על פי שהקדים המעשה לתנאי, ונתן הקדושין או הגט בידיה
והחזיק זה בחצר, ואחר כך השלים תנאו: שהרי כשיתקיים
התנאי יזכה זה בחצר, ונתקדש זו ותתגרש זו, משעה ראשונה
שבה נעשה המעשה, כאלו לא היה שם תנאי כלל.